

GÄLLIVARE-

Gemensamma planeringsförutsättningar

2019

“Gällivare – en arktisk småstad i världsklass”

9. Barn och utbildning

9. Barn och utbildning

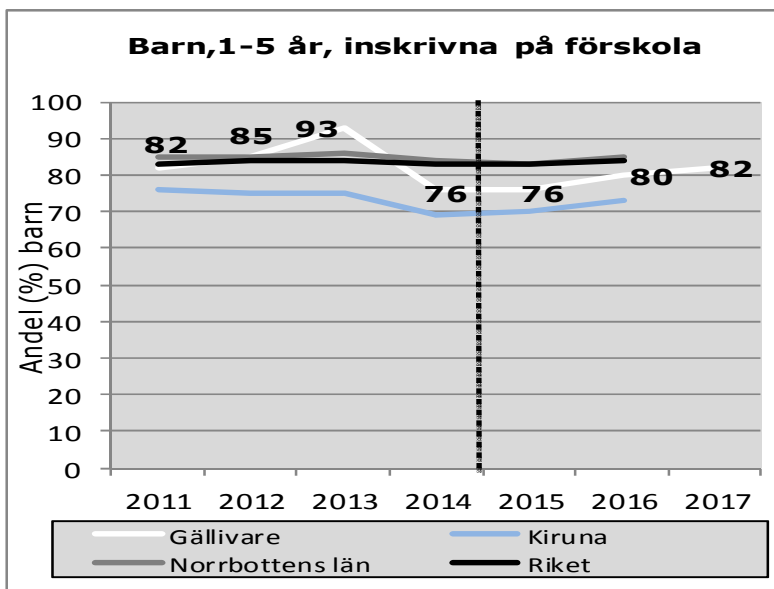
Barn och elevers lärande påbörjas i förskolan och fortsätter sedan genom grundskolan, gymnasieskolan och fortsättningsvis genom hela livet. Skollagen från 2011 reglerar vilka rättigheter och skyldigheter barn, elever och deras vårdnadshavare har samt vilka krav som ställs på Gällivare kommun som huvudman för verksamheten. Skollagen är tydlig på så sätt att alla barn och elever ska få en likvärdig utbildning samt det stöd de behöver för att utvecklas och erhålla goda kunskaper. Likvärdighet i utbildning och goda kunskaper genererar inte enbart positiva skolresultat på kort sikt, utan främjar den långsiktiga utvecklingen av demokratin och folkhälsan.

9.1 Nuläge

9.1.1 Förskola och pedagogisk omsorg

Förskoleverksamheten erbjuds till barn i åldrarna 1-5 år. Inom Gällivare kommuns geografiska område finns under läsåret 2017/2018 totalt 15 förskolor samt pedagogisk omsorg i hemmet eller lokal. 13 av dessa förskolor drivs i kommunal regi. 97 % av de barn som är inskrivna, återfinns i kommunal regi. I Kiruna är motsvarande siffra 90 %, i Norrbotten 91 % och i riket 80 % (2016).¹

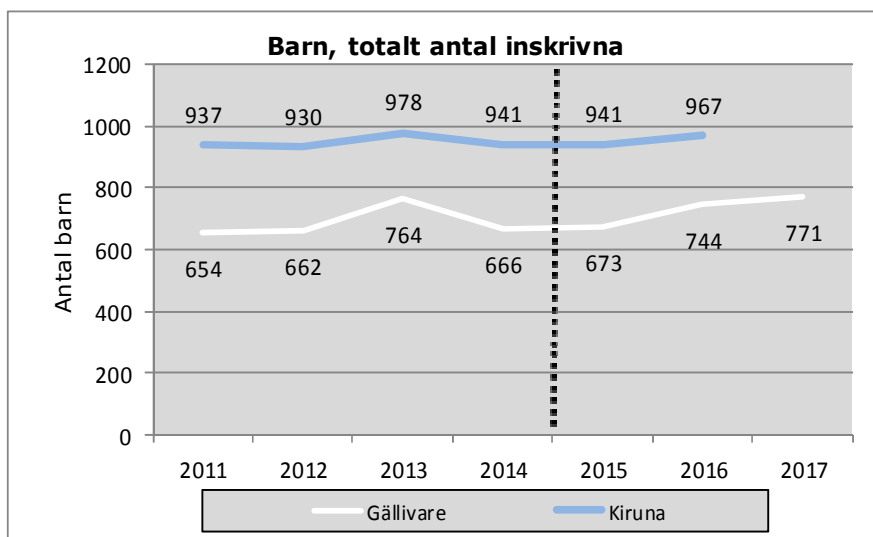
Totalt var 744 av 922 barn i åldern 1-5 år inskrivna i förskolan i oktober 2016, oberoende kommunal eller privat regi. Det motsvarar 80 % av åldergruppen. I oktober 2017 var 771 barn i åldern 1-5 år inskrivna i förskolan och sammanlagt 55 barn i pedagogisk omsorg, totalt 826 av 937 barn. Utifrån Statisticons underlag ska det 2017 finnas 937 barn i ålder 1-5 år i Gällivare kommun. Det är en ökning med 15 barn i åldersgruppen på ett år och 54 barn i åldersgruppen på två år.²

Figur 9.1. Andel inskrivna i förskolan (%) av åldergruppen 1-5 år. Jämförelse Gällivare, Kiruna, Norrbotten län och riket. Angivna värden avser andel (%) barn inskrivna i Gällivare kommun. Markering avser ny mandatperiod. Källa: Skolverket jämförelsetal och Statisticon. Figur: Gällivare kommun, 2017-10-11

¹ Barn, andel (%) i kommunal regi, Barn, totalt antal inskrivna samt Barn 1-5 år, antal i kommunen. Jämförelse Gällivare, Kiruna, Norrbottens län och riket. Källa: Skolverket Jämförelsetal, 2017-10-11

² Barn 1-5 år, antal i kommunen (Skolverkets Jämförelsetal) 2017-10-11 samt Statisticon.

Figur 9.2. Totalt antal barn inskrivna, förändring Gällivare och Kiruna 2011-2017. Markering avser ny mandatperiod. Källa: Skolverket jämförelsetal och Statisticon. Figur: Gällivare kommun, 2017-10-13

Fördelningen av de inskrivna barnen (förskola) är 717 barn inom Gällivare tätortsområde, inklusive två förskolor i icke kommunal regi, och 54 barn på landsbygden. Inom pedagogisk omsorg finns 38 barn i tätortsområdet Gällivare, Malmberget, Koskullskulle och 17 barn på landsbygden.

Under 2016 fanns det 178 barn i åldern 1-5 år som inte var inskrivna i förskolan. I oktober 2017 var antalet barn utanför förskolan 166 barn. Eftersom antalet förskoleavdelningar inte utökats inför höstterminen 2017 beror skillnaden till största del på skillnaden i antal sexåringar i förhållande till antal ettåringar, det vill säga hur många barn som lämnar förskoleåldern och hur många som fyller på.

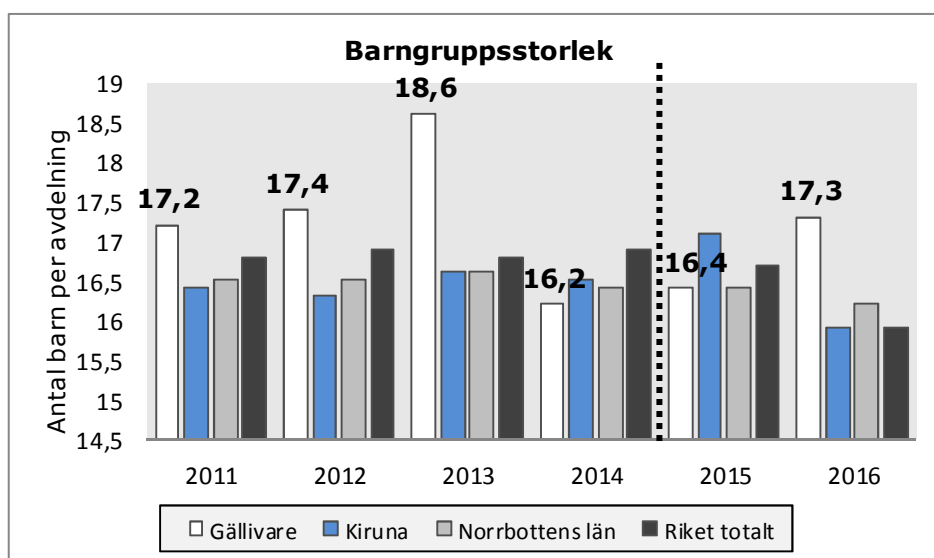
Som beskrevs i kapitel 5 *Folkhälsa*, återfinns Gällivare kommun bland de 25 % sämsta kommunerna i landet vad gäller andelen inskrivna i förskolan. Enligt Skolverkets juridiska vägledning om plats i förskolan ska alla barn, från och med ett års ålder, erbjudas förskola i den omfattning som det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier. Barnet kan även ha ett eget behov av att få plats i förskolan på grund av familjens situation i övrigt. Utöver detta ska barn även erbjudas förskola om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola. Enligt läroplanen för förskolan, Lpfö 98, ska förskolan lägga grunden för ett livslångt lärande och verksamheten ska anpassas till alla barn. Antalet barn som inte var inskrivna i förskolan ökade kraftigt mellan åren 2013- 2014 , från 60 barn till 209 barn. Därefter har antalet sakta sjunkit igen.³

Barn har rätt att erbjudas en förskoleplats inom 4 månader. Det medför i teorin att under 2016 fanns 178 barn i kö till en förskoleplats, under hösten 2017 fanns i teorin 166 barn i kö till förskolan. Den faktiska kön är något kortare. I oktober

³ Barn, totalt antal inskrivna samt Barn 1-5 år, antal i kommunen, Gällivare kommun, Källa: Skolverkets Jämförelsetal 2017-10-11.

2017 fanns 15 lediga platser för läsåret 2017/2018. Antalet barn i kö under samma period är 37. Antalet önskade omplaceringar var 39 stycken i oktober 2017. Det högsta söktrycket inför höstterminen 2016 hade Tallbacka förskola. Inför höstterminen 2017 var söktrycket fortsatt högt till Tallbacka, men även till alla förskolor i Gällivare tätort samt Myrans förskola i Koskullskulle. Lägst söktryck hade Bäckens förskola, Humlans förskola på Malmsta samt förskolan i Puoltikasvaara.⁴ En förskola som utmärker sig är Skogsgläntans förskola i Dokkas. Förskolan har en avdelning och en planerad verksamhet för 18 barn. Vid höstterminen 2017 hade förskolan en överinskrivning och totalt 21 barn. Vid en jämförelse med antalet folkbokförda barn i åldern 1-5 år finns 44 barn folkbokförda i det som är Emma skolans upptagningsområde. Det medför en teoretisk kö till förskolan i Dokkas om 23 barn under 2017. Den största åldersgruppen i Dokkas-området är barn födda 2014-2015 (22 barn).⁵

Förskolorna i Gällivare hade under 2015 i snitt 16,4 barn inskrivna per avdelning. 2016 steg den siffran till 17,3 barn per avdelning. I figuren nedan visas en jämförelse mellan Gällivare, Kiruna, Norrbotten och riket. Värdet i fet stil är Gällivare. Medan andelen barn per avdelning har ökat i Gällivare sedan 2015, har andelen sjunkit för övriga. Ytterligare en utmaning att fokusera på som pekas ut i kapitel 5 *Folkhälsa* är att Gällivare även är bland de 25 % sämsta kommunerna i landet vad gäller förskolans pedagogiska kompetens. Andelen årsarbetare med förskolläroexamen ligger relativt stabilt i Gällivare på 34 % år 2016. Motsvarande andel i Norrbottens län är 55 %. Skolverket visar i sin rapport nr 433 *Barngruppens storlek i förskolan*, att arbetslagets utbildning och kompetens är den enskilt viktigaste kvalitetsfaktorn för barns välmående, lärande och utveckling i förskolan.

Figur 9.3 Jämförelse barngruppens storlek i förskolan: 2011-2016, Gällivare, Kiruna, Norrbotten och riket. Källa: Skolverkets Jämförelsetal. Figur: Gällivare kommun, 2017-10-16.

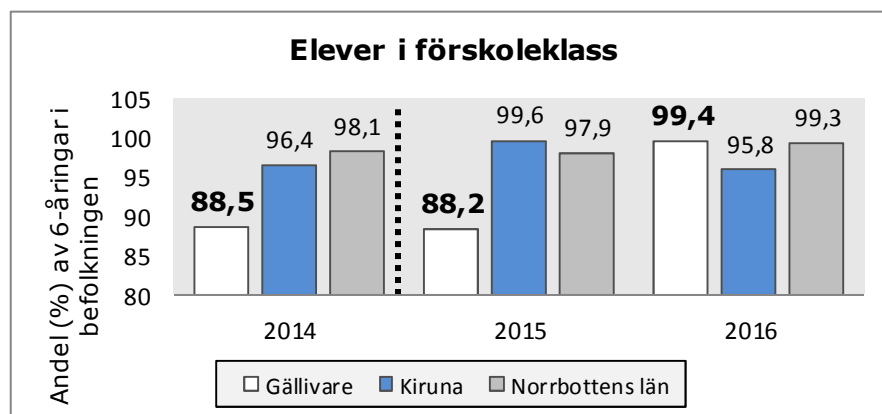
⁴ Barnomsorgskön, intern statistik Gällivare kommun, oktober 2017.

⁵ Befolkning, folkbokförda Emma skolans upptagningsområde, åldersgrupp 0-5 år. Utdrag ur Geosecma 2017-05-18. Sammanställning: Gällivare kommun.

Under 2016 reviderade Skolverket sina *Allmänna råd för förskolan* avseende barngruppers storlek. Barngruppers storlek bör enligt Skolverket vara mindre ju yngre barnen är samt anpassas till barnens ålder (1-3 år samt 4-5 år). Skolverkets riktmärke för barngruppernas storlek är 6-12 barn i åldern 1-3 år respektive 9-15 barn i åldern 4-5 år. Riktmärket behöver sättas i relation till ett antal faktorer såsom personalens utbildning och kompetens, personaltäthet, barngruppers sammansättning samt förskolans fysiska miljö.⁶ Antalet barn per årsarbetare (totalt inom förskola) har ökat i Gällivare från 5,2 (2015) till 5,7 (2016). Även antalet barn per årsarbetare med förskollärarexamen har ökat från 14,3 (2014), 16,0 (2015) till 16,9 (2016). Antalet barn per förskollärarexamen är nära dubbelt så hög i Gällivare som i Norrbotten med 9,0 barn/förskollärare 2016. I Kiruna är motsvarande siffra 12,7 barn.

9.1.2 Förskoleklass

Andelen elever i förskoleklass har ökat i Gällivare de senaste tre åren. Förskoleklass är i dagsläget en frivillig skolform. Regeringens proposition (2017/18:9) *Skolstart vid sex års ålder* lämnades till riksdagen den 14 september 2017. Propositionen innehåller förslag att skolplikten för barn bosatta i Sverige ska inträda ett år tidigare, det vill säga att från och med höstterminen 2018 omfattas även förskoleklassen av skolplikten, som då blir tioårig i Sverige. En direkt konsekvens för grundskoleverksamheten är att elever i förskoleklass även ska ha rätt till kostnadsfri skolskjuts i likhet med nuvarande riktlinjer för grundskolans elever. Ytterligare en skillnad är att det som tidigare varit modersmålsstöd i likhet med förskolans modersmålsstöd övergår till modersmålsundervisning. Modersmålsundervisningen regleras i läroplanen.

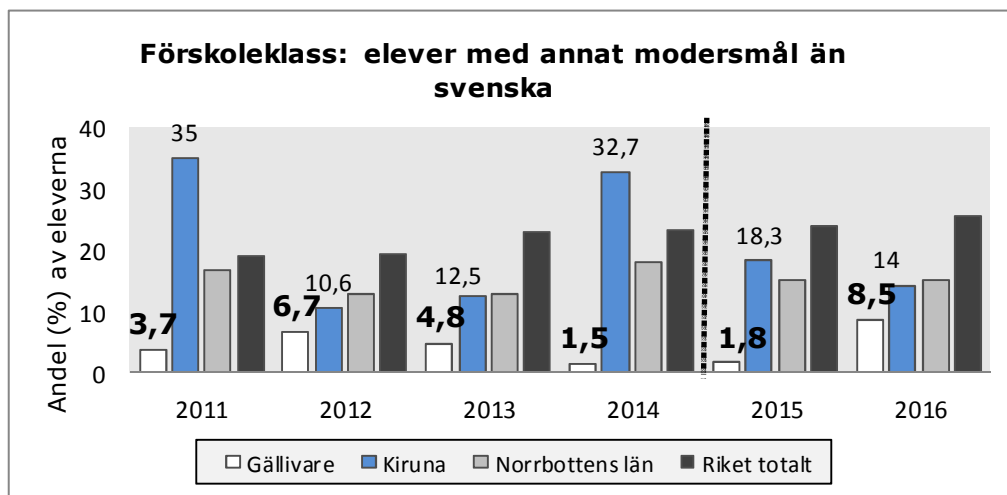
Figur 9.4. Andel elever i förskoleklass (%) av 6-åringarna i befolkningen. Markering avser mandatperiod. Källa: Skolverkets Jämförelsetal 2017-10-16, figur: Gällivare kommun.

Andelen kända elever i förskoleklass med annat modersmål än svenska har ökat från 1,8 % till 8,5 % enbart mellan åren 2015-2016.

Modersmål, eller förstaspråk, är det språk som eleven vanligtvis lärt sig i tidig ålder i en miljö där språket talas och kännetecknas som huvudspråket vid muntlig kommunikation. Ett barn kan ha flera förstaspråk, om exempelvis vårdnadshavarna talar varsitt språk. Modersmålet har stor betydelse för barns

⁶ Skolverkets allmänna råd med kommentarer – Förskolan.

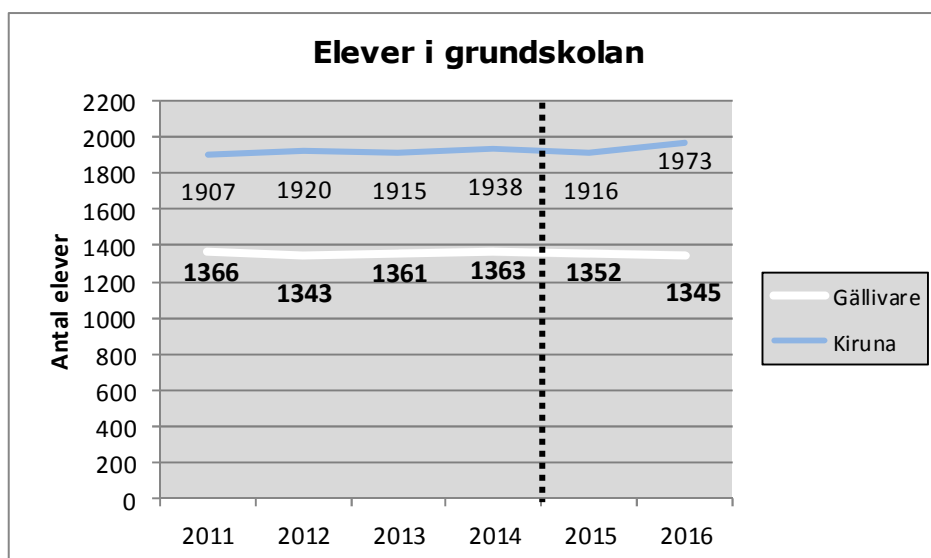
språk, identitets-, personlighets- och tankeutveckling. Ett välutvecklat modersmål ger bra förutsättningar att lära sig svenska, andra språk och andra ämnen. Elever som läser sitt modersmål har generellt bättre betyg i alla skolans ämnen. Elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har utökad rätt till undervisning i modersmål, oavsett om det är ett levande språk i hemmet eller inte.

Figur 9.4: Andelen (%) elever i förskoleklass med annat modersmål än svenska. Markering avser mandatperiod. Källa: Skolverkets jämförelsetal. Figur: Gällivare kommun. 2017-10-16

9.1.3 Grundskola

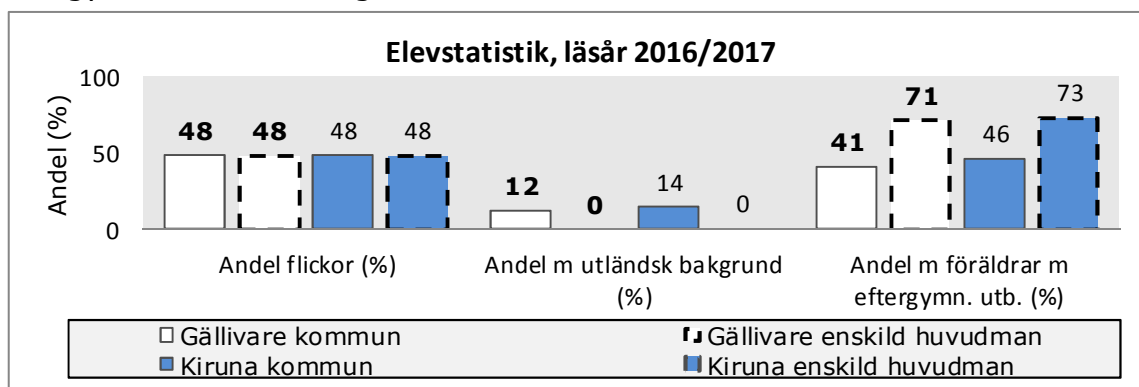
Elevtalen i årskurs 1-9 i Gällivare kommun har sakta sjunkit de senaste åren. I kapitel 4 *Befolkning* beskriver prognoserna från SCB/Statisticon att trenden förväntas vända och att antalet barn och ungdomar i åldern 0-19 år beräknas öka snabbt från år 2016 fram till år 2025.

Figur 9.5. Jämförelse utvecklingen av elevantal i grundskolan, Gällivare och Kiruna 2011-2016. Markering avser mandatperiod. Källa: Skolverkets Jämförelsetal, figur: Gällivare kommun, 2017-10-17

En förväntad ökad andel barn och elever visar att den pågående förändringen av grundskolestrukturen än mer kommer till sin rätt. Barnkullarnas variationer som kan ses i kapitel 5 *Befolkning*, figur 4.5 *Antal födda barn*, medför att verksamheten behöver vara flexibel men också effektiv vad gäller resursplanering och lokalnyttjande.

Under 2015 återfanns 5,8 % (83 elever) av kommunens totala antal grundskoleelever inom fristående skolenheter. Samma andel återfanns i fristående enheter 2016. Det kan jämföras med 10,6% (2015) och 9,7 % (2016) i Kiruna samt 8,8 % (2015) och 8,7 % (2016) i Norrbotten.⁷ Fördelningen utifrån kön är densamma i kommunala och fristående grundskolor. Däremot finns en skillnad gällande andel elever med utländsk bakgrund samt föräldrar med eftergymnasial utbildning.

Figur 9.6. Överskådlig jämförelse mellan kommunala huvudmän och enskilda huvudmän inom grundskolorna i Gällivare och Kiruna kommuner. Kommentar: andelen elever med utländsk bakgrund hos enskilda huvudmän är färre än 10 och redovisas inte i statistiken. Källa: SiRiS, Skolverket, figur: Gällivare kommun. 2017-10-17

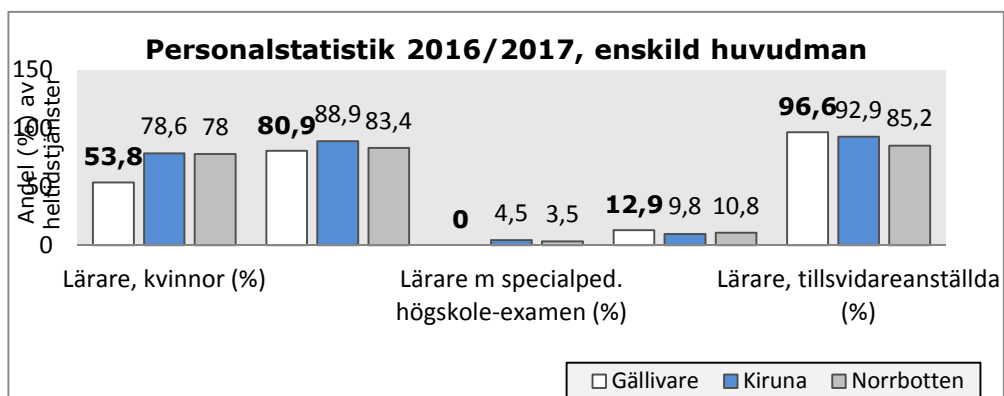
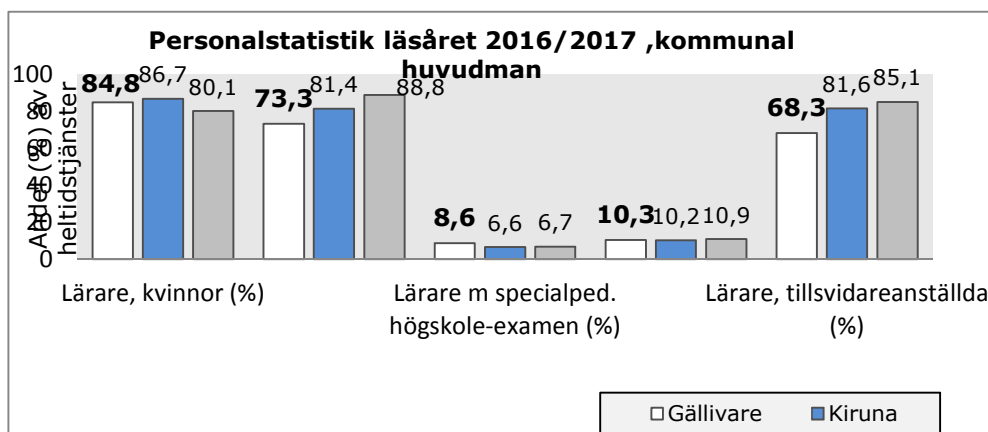
Som beskrevs i kapitel 5 *Folkhälsa*, påverkas barn och elevers hälsa och välmående av många saker. Två av de viktigaste är familjen och skolan. Både svensk och internationell forskning visar att föräldrars utbildningsbakgrund är starkt kopplat till elevers studieresultat enligt den kunskapsöversikt Skolverket gjorde 2009. Kort utbildningstid medför även på lång sikt en sämre hälsa. Få familjer i Gällivare kommun har vuxna som tagit emot ekonomiskt bistånd och medelinkosten i kommunen är hög. Men en lägre utbildningsnivå än i riket påverkar familjens hälsa och samhällets folkhälsa på längre sikt. Detta i sin tur påverkar barn och elevers mående och studieresultat. I kapitlet om folkhälsa beskrivs vidare att Gällivare kommun har en högre andel fetma bland skolbarn än länet läsåret 2015/2016⁸. Över 38 % av pojkarna i åk 7 och 28 % av flickorna. Ytterligare en riskfaktor för bland skolbarnen är den upplevda tryggheten. Det finns en stor skillnad i upplevd trygghet bland unga flickor och pojkar i åk 5. 2017 uppgav endast 75 % av flickorna att de kände sig trygga i skolan, jämfört med 86 % 2015. Bland pojkarna är motsvarande siffra 96 % jämfört med 97 % 2015.

Ytterligare en förutsättning för elevers studieresultat är arbetet med det systematiska kvalitetsarbetet som föreskrivs i Skollagen. Enligt skollagen ska det systematiska kvalitetsarbetet inriktas mot att uppfylla de nationella målen för utbildningen. Kravet innebär att huvudmän, förskole- och skolenheter systematiskt och kontinuerligt ska följa upp verksamheten, analysera resultaten i

⁷ Andel elever (%) i fristående skolenheter. Skolverkets jämförelsetal 2017-10-13.

⁸ Rapport om Hälsosamtalen 2016/2017 ej publicerade.

förhållande till de nationella målen och utifrån det planera och utveckla utbildningen. En viktig del i det systematiska kvalitetsarbetet är de förutsättningar som finns på grundskoleenheterna. Behöriga lärare och speciallärare är grunden för ett kvalitetsmässigt och rättssäkert förhållningsätt. Figurerna nedan visar på skillnaden i andelen behöriga lärare, specialpedagoger och tillsvidareanställda lärare hos kommunala och enskilda huvudmän i Gällivare, Kiruna och Norrbotten. Andelen tillsvidareanställda lärare i Gällivare skiljer sig stor mellan kommunal och enskild huvudman samt gentemot Kiruna och Norrbotten. Däremot har Gällivare en högre andel speciallärare. Figurerna nedan visar även tydligt att andelen kvinnor är mycket hög hos de kommunala huvudmännen, men det är även större andel kvinnor än män hos de enskilda.

Figurer 9.7 och 9.8: Personalstatistik, kommunala och enskilda huvudmän, grundskola. Källa: Skolverket, SIRIS. 2017-10-17. Figur: Gällivare kommun.

I figur 9.9 visas en sammanställning av andelen behöriga till gymnasiet inför läsåret 2016/2017. Andelen var ungefär den samma i Gällivare, Kiruna och Norrbotten. En viss skillnad kan ses mellan könen där högre andel pojkar i Gällivare och Norrbotten ej var behöriga, medan det i Kiruna var en högre andel flickor som ej var behöriga.

Andel (%) behöriga till gymnasiet, läsåret 2016/2017

Samtliga huvudmän	Yrkesprogram	Högskoleförberedande: estetiskt program	Ekonomi-, samhälls- och humanistiska program	Naturvetenskap- och tekniska program	Andel (%) ej behöriga
Gällivare	83,2	81,2	80,5	81,2	16,8
Gällivare flickor	84,3	84,3	84,3	84,3	15,7
Gällivare pojkar	82,3	78,5	77,2	78,5	17,7
Kiruna	84,8	84,8	84,8	78,4	15,2
Kiruna flickor	84,3	83,5	83,5	79,5	15,7
Kiruna pojkar	85,4	85,4	85,4	77,4	14,6
Norrbottnen	83,7	83,3	82,3	80,9	16,3
Norrbottnen flickor	87,2	86,8	86	84,7	12,8
Norrbottnen pojkar	80,6	80,1	78,9	77,5	19,4

Figur 9.9: Andelen (%) behöriga elever till gymnasieskolan, yrkes- och högskoleförberedande. Källa: Skolverket, SiRIS. Figur: Gällivare kommun 2017-10-18

9.1.3 Gymnasium

I Malmberget finns gymnasieskolan Välkommaskolan, som ingår i Lapplands gymnasium tillsammans med gymnasieskolorna i Kiruna, Jokkmokk och Pajala. Skolan erbjuder sju yrkesprogram, fyra högskoleförberedande program, introduktionsprogrammen samt gymnasiesärskola.

Läsåret 2017/2018 började 178 elever vid Välkommaskolan, varav 64 flickor. Totalt finns läsåret 2017/2018 584 elever vid Välkommaskolan. Det är en minskning av elevantalen med 46 elever sen läsåret 2016/2017. 7 elever har valt att påbörja gymnasieutbildning i annan LKF-kommun, och 12 elever har påbörjat gymnasiet utanför Lapplands gymnasium eller hos fristående huvudman.

Redan inför läsåret 2016/17 fanns en tendens till att det tidigare höga söktrycket till de hårda yrkesprogrammen sjönk något. Samma tendens syntes även inför ansökningarna till läsåret 2017/18.

Inför läsåret 2016/17 var El-och energiprogrammet det med flest antal sökande per plats (27 sökande till 16 platser). Inför läsåret 2017/18 var fordons- och transportprogrammet det mest sökta med 38 förstahandssökande. Inom hela LKF-området var det just detta program som hade flest antal sökande. Därefter byggprogrammet (Kiruna), ekonomiprogrammet (Kiruna) och elprogrammet (Kiruna). Lägst antal sökande hade handelsprogrammet, industriprogrammet och vårdprogrammet vid Välkommaskolan.

Fördelningen mellan pojkar och flickor syns tydligt mellan de olika programmen. För de 178 elever som påbörjade utbildningen höstterminen 2017 var fördelningen mellan programmen följande:

Program läsår 1, 2017/2018	Flickor	Pojkar
Bygg- och anläggning	0	9
El- och energi	3	12
Ekonomi	16	2
Fordon	5	19
Handel- och administration	0	4
Introduktion	9	24
Industriteknisk	0	6
Naturvetenskap	12	11
Samhällsvetenskap/ samiska samhällsvetenskap	13	3
Teknik	3	17
VVS- och fastighet	0	7
Vård- och omsorg	3	0

Figur 9.10. Elevunderlag gymnasieskolan (Välkommaskolan) läsår 2017/2018, åk1, könsupplad statistik.
Källa: Lapplands gymnasium, figur: Gällivare kommun 2017-10-24

9.2 Framtid och utmaningar

9.2.1 Demografiska framtidsutsikter

De växande barngrupperna ger en positiv bild av framtiden, med fler barn och ungdomar i Gällivare kommun. Men det medför även utmaningar. Då barngruppernas storlek varierar likt vågor, medför det att verksamheterna behöver vara flexibla, effektiva och strategiska i sin planering. Hur många barn som föds varje år kan verksamheterna först veta vid årets slut. När sedan dessa barn börjar i förskola eller pedagogisk omsorg, om alls gör det, vet enbart vårdnadshavarna. Planering i teorin för förskoleverksamhet utifrån de antal barn som finns i åldersgruppen 1-5 år och lagkravet om förskola inom fyra månader är en nödvändighet, men även en utmaning. Rekrytering av kvalificerad personal och anpassade lokaler är två nyckelfaktorer som inte går att samla på lager och ta fram när fler vill in i verksamheten.

En viktig del att planera för är när barngrupperna minskar, hur påverkar det verksamheten kvalitetsmässigt? Kvalitén i för- och grundskola är lagstyrd genom skollag och läroplaner, och får inte påverkas av förändrade barn- och elevunderlag. Alla barn och elever i Sverige har rätt till samma utbildningsmöjligheter. Att arbeta med långsiktiga planeringar och prognoser:

vad händer med verksamheten om barngrupperna växer respektive minskar, är en förutsättning för en flexibel och effektiv verksamhet.

Som en direkt konsekvens av de stigande barntalen ökar andelen elever i grundskolans verksamhet. Alla barn bosatta i Sverige har skolplikt. Det medför en grundplanering av skolverksamhet utifrån faktiska antalet barn i åldersgrupperna. Om regeringens proposition antas av riksdagen medför det även att grundskoleverksamheten utökas från höstterminen 2018 med ytterligare ett skolår, förskoleklass. Det medför utmaningar då alla elever i förskoleklass kommer ha samma rättigheter som elever i grundskolan idag har, det vill säga skolskjuts, modersmålsundervisning och dyl.

9.2.2 Studieresultat och friskfaktorer

Som visats i detta kapitel och även i kapitel 5 *Folkhälsa* har andelen behöriga till gymnasiet yrkesprogram sjunkit något. Framst syns utvecklingen bland pojkar. Behörighet till gymnasiet har inte enbart direkta konsekvenser för individen, både på kort och lång sikt, utan även samhällsekonomiska konsekvenser. En lägre utbildningsnivå medför direkta konsekvenser för folkhälsan, men även för framtida barn och elevers studieresultat. Barn och elevers studieresultat har starkt samband med föräldrars utbildningsnivå. Med en fortsatt tendens om en sjunkande utbildningsnivå inom kommunen, medför det konsekvenser på lång sikt då ytterligare generationer av barn och elever har föräldrar med lägre utbildningsnivå. Utbildningsnivån är även en stärkande faktor för vuxna individers välmående. Faktorer och påverkansmöjligheter för ett livslångt välmående och framtida generationers hälsa och utbildningsnivå finns inom dagens för- och grundskola.

En viktig faktor för att dagens för- och grundskola ska kunna ge barn och elever grunden för framtiden är att barn och elever känner sig trygga och sedda i verksamheterna. Trygghet i klassrummet är grunden för studieron och av betydelse för elevens välbefinnande på kort och lång sikt, oavsett elevens kön eller andra bakgrundsfaktorer. Att skillnaden är så pass stor mellan flickor och pojkars upplevda trygghet i åk 5 är oroväckande och visar på ett område som behöver belysas och förstärkas.

En framtidsutmaning inom för- och grundskolan är förutsättningarna för barn och elever med annat modersmål än svenska. I dagsläget har barn i förskolan rätt till modersmålsstöd, i grundskolan modersmålsundervisning. Om modersmålet är ett nationellt minoritetsspråk har barn och elever i dagsläget en utökad rätt till stöd och undervisning. Under 2017 har SOU 2017:60 – *Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik* varit ute på remiss. Utredningen har gjort två övergripande bedömningar av minoritetspolitiken i landet: att minoritetspolitiken i större omfattning behöver inriktas på överföringen av språk och kultur mellan generationer samt att minoritetspolitiken behöver integreras bättre med andra politikområden. Utredningen lämnar en rad förslag som kan medföra framtida utmaningar för Gällivare kommun. Bland annat föreslås att

kommuner ska vara skyldiga att erbjuda hela eller en väsentlig del av förskoleundervisningen på minoritetsspråken, att kommunen ska vara skyldig att fråga vårdnadshavare om deras önskemål om förskola på språken samt att tidsfristen för erbjudande om förskola på minoritetsspråk är den samma som övriga förskoleplatser. Gällivare kommun har lämnat ett yttrande till Kulturdepartementet. I yttrandet lyfts bland annat att förslaget kommer medföra merkostnader för kommunen då det i praktiken innebär vakanshållande av förskoleplatser till enheter där undervisningen sker på minoritetsspråket. Detta för att kunna leva upp till lagstiftningens krav om erbjudande om förskoleplats inom fyra månader. Gällivare kommun har i det stora hela ställt sig positiva till förslagen i SOU:n, men även uppmärksammat departementet på de konsekvenser det medför.

Modersmålet är inte enbart ett kommunikationsmedel, utan bidrar även till individen och gruppens kultur- och identitetsutveckling. Känsla av samhörighet och erkännande ger en grund för trygghet, studiero och hälsa. Att möjliggöra för barn och elever med annat modersmål att utforska och upptäcka sitt språk är helt i linje med Gällivare kommuns vision och värdegrund. De modersmål som barn och elever ges möjlighet och uppmuntras utveckla idag, kan bidra till en attraktivare för- och grundskola idag och förstärker kompetensen hos kommunens framtida medarbetare.

9.2.3 Behöriga medarbetare

Som beskrivits ovan är en av grundpelarna i det systematiska kvalitetsarbetet inom för- och grundskola att verksamheterna har behöriga för- och grundskollärare. I jämförelse med Kiruna kommun, Norrbotten och riket har Gällivare kommun i dagsläget en låg andel tillsvidareanställda lärare. Grunden för att tillsvidareanställas som lärare är att vara legitimerad lärare. Gällivare kommun är inte ensamma om att sakna behöriga lärare. Bristen är stor i hela riket, vilket medför att konkurrensen om de som finns hårdnar.

Skolverket har, på Regeringens uppdrag, gjort en prognos över behovet av olika lärarkategorier för tiden 2015-2029 och bedömer läget som alarmerande. Den åtgärd de bedömer som viktigast är att lärarna får goda förutsättningar för att bedriva en undervisning med hög kvalitet. På detta sätt kan läraryrkets attraktivitet öka.

Beräknat examinationsbehov och beräknad examination 2015–2029

	Examinationsbehov 2015–2029	Examination 2015–2029
Pedagoger på fritidshem	17 000	7 000
Förskollärare	70 700	39 100
Grundlärare	73 000	28 300
Ämneslärare	56 400	31 700
Speciallärare/-pedagoger	12 100	12 300
Yrkeslärare	17 200	6 700

Tabell 9.10. Beräknat examinationsbehov och beräknad examination på nationell nivå 2015-2029. Källa: Skolverket. Figur: Skolverket

Ämneslärartjänsterna inom skolan är spridda mellan olika enheter med relativt långa avstånd. Samnyttjande, samplanering och effektivisering gällande schemaläggning och planering är prioriterat område. Den nya skolstrukturen förväntas underlätta planeringsmöjligheterna, men det finns stora utmaningar inom förvaltningen för att kunna leverera garanterad undervisningstid satt i relation till svårigheterna att rekrytera utbildad och legitimerad personal.

Bristen på vikarier inom både skola och förskola är en annan utmaning för förvaltningen. Sedan läsåret 2015/2016 har förvaltningen en pool för korttidsvikarier inom förskolan samt fasta vikarier, så kallade husvikarier, inom skolan. Försöket med att hantera vikariesituationen på ett nytt sätt visar på positiva effekter. Mottagandet av nya vikarier är ett annat viktigt utvecklingsområde.

Skolor och förskolor på landsbygden har de senaste åren haft särskilt svårt att rekrytera personal. De små enheterna på landsbygden är särskilt sårbara för bristen på behörig personal då en lärare kan vara ensam i sitt ämne och varje förskola normalt är bemannad av två förskollärare och en barnskötare.

9.2.4 Resurser och kvalitet

2014 förändrades skollagens 1 kap 8 a§ så att "kommuner ska fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov." En schablonmässig tilldelning utifrån barn- och elevtal är alltså inte längre tillåten. Av 1 kap. 4 § och 3 kap. 3 § skollagen framgår syftet med utbildningen inom skolväsendet. Skola och förskola ska ge alla barn och elever ledning och stimulans för att de utifrån egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Skola och förskola har också ett kompensatoriskt uppdrag och ska uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Kommunens skolor och förskolor behöver arbeta medvetet och strukturerat för att öka kvaliteten i sina verksamheter på grupp-, enhets-, förvaltnings- och politisk nivå. Rektors och förskolechefs uppdrag i det pedagogiska ledarskapet är en viktig del av detta arbete.

GÄLLIVARE.